

Prof. univ. dr. VASILE PĂVĂLEANU

DREPT PENAL GENERAL

Conform noului Cod penal

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris
al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI
STAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PĂVĂLEANU, VASILE

Drept penal general : conform noului Cod penal /

prof. univ. dr. Vasile Păvăleanu. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-708-0

343(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Abrevieri

alin.	– alineat (ul)
apud	– citat după
art.	– articol (ul)
BC	– Buletinul Casației. Jurisprudență. Doctrină. Comunicări
c.	– contra
cap.	– capitol
CA	– Curtea de Apel
C.C.	– Curtea Constituțională
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CD	– Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
C.J.C.E	– Curtea de Justiție a Comunităților Europene
C.J.U.E.	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
C. civ.	– Cod civil
C. pr. civ.	– Cod de procedură civilă
C. pen.	– Cod penal
C. pr. pen.	– Cod de procedură penală
C.S.J.	– Curtea Supremă de Justiție
C.S.M.	– Consiliul Superior al Magistraturii
dec.	– decizie
dec. civ.	– decizie civilă
dec. pen.	– decizie penală
dec. de îndr.	– decizie de îndrumare
D.L.	– decret-lege
D.N.A.	– Direcția Națională Anticorupție
Dreptul	– Revista Dreptul
ed.	– ediția
Ed.	– Editura
H.G.	– Hotărârea guvernului
ICJ	– Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”
ÎCCJ	– Înalta Curte de Casație și Justiție
ÎCCJ (SU)	– Înalta Curte de Justiție și Casație, Secțiunile Unite
înch.	– încheiere
JN	– Revista Justiția nouă
Jud.	– Judecătoria
M. Of.	– Monitorul Oficial al României
lit.	– litera
n.n.	– nota noastră
noul C. pen.	– noul Cod penal

nr.	– numărul (ul)
OG	– Ordonanța Guvernului
OUG	– Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	– pagina
prg.	– paragraf (ul)
pct.	– punct
Plen. T.S.	– Plenul Tribunalului Suprem
RDP	– Revista de drept penal
RDPC	– Revue de droit pénal et pénal de criminologie
RIDP	– Revue international de droit penal
RMP	– Revista Ministerului Public
RRD	– Revista română de drept
s.civ.	– secția civilă
s.mil.	– secția militară
s.pen.	– secția penală
sent.	– sentința
sent.civ.	– sentința civilă
sent. pen.	– sentința penală
ș.a.	– și altele
Trib.	– Tribunalul
T.J.	– Tribunalul Județean
T. Mil.	– Tribunalul Militar
Trib. București	– Tribunalul București
T.M.B.	– Tribunalul Municipiului București
T.S	– Tribunalul Suprem
UJ	– Editura Universul Juridic
urm.	– următoarele
v.	– versus
vol.	– volumul

ARGUMENT

Elaborarea unei lucrări de referință în domeniul Dreptului penal general, într-o perioadă de profunde transformări pe plan legislativ, este un demers dificil care îl poate expune pe autor unor situații neprevăzute.

Astfel, după adoptarea noului Cod penal prin Legea nr. 301/2004, publicată în M. Of. nr. 575 din 29 ianuarie 2004, care urma să intre în vigoare după un an de la publicare, am elaborat Cursul universitar Drept penal general, potrivit noului Cod penal, apărut la Editura Lumina Lex, București, la începutul anului 2005. Cu acel prilej, am precizat că eventualele modificări ce se preconizează să fie aduse noului Cod penal, soluțiile pronunțate după intrarea în vigoare a acestuia, sugestiile și propunerile făcute, vor fi avute în vedere la elaborarea unei noi ediții a lucrării. Cum intrarea în vigoare a Codului penal 2004 a fost amânată pentru 1 septembrie 2008, s-a impus elaborarea unei noi ediții a lucrării după Codul penal din 1969, modificat prin Legea nr. 278/2006, care a apărut la Editura Lumina Lex București, în anul 2007.

Ulterior, prin OUG nr. 61 din 31 iunie 2009, aprobată prin Legea nr. 60 din 31 martie 2010 s-a modificat articolul 56 alin. 1¹ din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care a devenit art. 58 alin. 2, după republicarea legii în M. Of. nr. 260 din 21.IV.2010. Potrivit acestui text, în situații temeinic justificate, prin excepție de la prevederile alin. 1, actele normative de importanță și complexitate deosebită pot fi modificate, completate sau, după caz, abrogate de autoritatea emitentă și în perioada cuprinsă între data publicării în M. Of. al României Partea I, și data prevăzută pentru intrarea lor în vigoare, cu condiția ca intervențiile propuse să intre în vigoare la aceeași dată cu actul normativ supus evenimentului legislativ. Este cât se poate de clar că această modificare vizează Codul penal adoptat prin Legea nr. 301/2004, soluție criticată în doctrina juridică (G. Antoniu, *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2010), cu motivarea că legitimează posibilitatea ca un nou Parlament să supună criticii actele normative adoptate de Parlamentul anterior.

În aceste condiții, am elaborat Cursul de drept penal general, potrivit Codului penal 2009, cu modificările aduse prin Legea pentru punerea în aplicare a acestui cod, care este structurat în șase titluri și anume: noțiuni generale privind dreptul penal; legea penală; infracțiunea; răspunderea penală; sancțiunile de drept penal și cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei ori care înlătură consecințele condamnării.

La elaborarea cursului s-au avut în vedere sursele bibliografice din dreptul intern și dreptul comparat, jurisprudența Curții Constituționale, a ÎCCJ și a CEDO, actele normative apărute până în luna decembrie 2011, inclusiv, precum și opiniile exprimate de specialiștii în domeniu care au participat la Sesiunea Științifică cu tema „Noua legislație penală o nouă etapă în consolidarea statului de drept român”, organizată la Iași, în zilele de 28-29 octombrie 2011, de Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași, Facultatea de Drept, Asociația Internațională de Drept Penal și Asociația Română de Științe Penale.

Lucrarea se adresează specialiștilor în domeniul dreptului penal, universitari, magistrați, avocați, precum și studenților de la facultățile de drept și administrație publică, ale căror sugestii, propuneri și chiar unele opinii contrare vor fi avute în vedere la elaborarea unei noi ediții.

Autorul

TITLUL I

NOȚIUNI GENERALE
PRIVIND DREPTUL PENAL

Capitolul I

DREPTUL PENAL CA RAMURĂ DE DREPT ȘI ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL

Secțiunea I

Dreptul penal ca ramură de drept

1. NOȚIUNEA DREPTULUI PENAL

Expresia „drept penal” desemnează atât dreptul penal ca ramură a sistemului de drept, cât și ramura științei juridice denumită astfel.

În accepțiunea cea mai largă, sintagma „drept penal” desemnează ramura dreptului pozitiv având ca obiect studiul reprimării de către stat a faptelor de natură a crea o tulburare intolerabilă pentru ordinea socială¹. Într-o expresie sintetică, dreptul penal este definit ca dreptul infracțiunii și al reacției sociale pe care o generează².

În literatura juridică au fost formulate și alte definiții³, fiecare autor încercând să surprindă trăsăturile esențiale ale dreptului penal și elementele sale de particularitate în raport cu alte ramuri de drept. Potrivit unor autori⁴, dreptul penal reprezintă un ansamblu de norme prin care statul interzice, sub sancțiunea unei pedepse, anumite comportamente (acțiuni sau inacțiuni) umane determinate. Alți autori, consideră că dreptul penal poate fi definit ca un ansamblu de norme juridice de drept public prin care sunt reglementate faptele ce constituie infracțiuni precum și condițiile și consecințele angajării răspunderii în cazul comiterii acestor fapte⁵.

¹ G. Lasseur, A. Chavanne, J. Montreuil, B. Bouloc, *Droit pénal général et procédure pénale*, éd. 12, Éd. Dalloz, 1996, p. 1.

² J. Pradel, *Droit pénal général*, éd. 14, Éd. Cujas, 2002, p. 17.

³ I. Griga, *Drept penal. Partea generală (I)*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2006, p. 11-14.

⁴ F. Antolisei, *Manuale di diritto penale, Parte generale*, Giuffrè Editore, Milano, 2000, p. 3, apud F. Streteanu, *op. cit.*, p. 2.

⁵ F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 2.

O analiză detaliată a fost făcută de reputatul profesor Vintilă Dongoroz¹, care a evidențiat mai multe înțelesuri ale denumirii „drept penal” și anume: drept penal pozitiv, drept penal obiectiv și drept penal subiectiv, cu explicații pertinente pentru fiecare în parte.

Ca ramură a dreptului pozitiv, dreptul penal nu acționează ca un drept ideal sau ca un drept natural, ci ca un ansamblu de reguli, de norme scrise, de care sunt atașate sancțiuni ferme, pedepse. De altfel, denumirea de drept penal rezultă din cuvântul latin *poena*, care înseamnă pedeapsă. S-a exprimat și opinia că dreptul penal este denumit și drept criminal², denumire ce provine de la cuvântul *crimen*, ce se traduce prin crimă. În realitate, fiecare denumire se referă doar la una din instituțiile fundamentale ale ramurii de drept, respectiv la pedeapsă ori la infracțiune. Denumirea „drept penal” s-a impus în timp, păstrându-și actualitatea și vigoarea, însemnând atât în sens juridic penal, cât și în sens obișnuit același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate specifică de apărare socială³.

2. NECESITATEA DREPTULUI PENAL

Necesitatea dreptului penal este determinată de: necesitatea apărării valorilor sociale; existența fenomenului infracțional și necesitatea combaterii lui; necesitatea reglementării juridice a acțiunii de apărare a valorilor sociale⁴.

Fenomenul infracțional sau criminalitatea reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite la un moment dat într-o societate determinată, care poate fi reală, aparentă și legală.

- Criminalitatea reală reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite în societate, inclusiv necunoscute de organele judiciare;
- Criminalitatea aparentă cuprinde toate faptele penale care au ajuns la cunoștința organelor judiciare;
- Criminalitatea legală are în vedere toate infracțiunile pentru care instanțele judecătorești au pronunțat hotărâri definitive de condamnare.

Sfera de cuprindere a celor trei forme de criminalitate este diferită, prima fiind cea mai cuprinzătoare, iar ultima cea mai restrânsă.

3. OBIECTUL DREPTULUI PENAL

Dreptul penal are un obiect de reglementare constituit din relațiile de conformare a membrilor societății, de respectare a prevederilor normelor penale, prin adeziunea tacită și voluntară față de acestea, iar în cazul nerespectării dispozițiilor

¹ V. Dongoroz, *Drept penal*, Reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 21-24.

² R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel*, Cujas, éd. 7, 1997, p. 93.

³ C. Mitrache, în colab., *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Șansa, București, 2002, p. 8.

⁴ C. Bulai, *Manual de drept penal, Partea generală*, Ed. All, București, 1997, p. 2.

penale, prin săvârșirea de infracțiuni, obiectul său îl constituie relațiile sociale de conflict născute între stat și infractori, în vederea tragerii la răspundere penală a celor care au încălcat normele penale și a obligării lor la suportarea consecințelor juridice născute din faptele penale săvârșite¹.

În această concepție, dreptul penal reglementează două categorii de relații sociale: una de conformare sau de cooperare, care are în vedere relațiile sociale ce iau naștere în momentul intrării în vigoare a legii penale, când se impune o anumită conduită membrilor societății, respectată de marea lor majoritate și alta de conflict, care are în vedere încălcarea dispozițiilor legale, când se naște dreptul statului de a trage la răspundere penală pe cel în cauză și obligația acestuia de a suporta consecințele faptei sale, sens în care s-au pronunțat majoritatea autorilor². Unii autori³ au susținut că obiectul dreptului penal îl constituie relațiile care apar ca urmare a săvârșirii infracțiunilor, ceea ce provoacă în ultima instanță tragerea la răspundere penală și pedepsirea infractorilor. Acestei opinii i s-a reproșat că restrânge sfera dreptului penal doar la relațiile de conflict, de represiune penală, relații ce se nasc cu ocazia săvârșirii de infracțiuni și nu ține seama de rolul preventiv al dreptului penal, că realizarea normelor penale are loc prin respectarea de către marea majoritate a destinatarilor a obligațiilor instituite prin acestea. Ulterior, autorul menționat și-a reconsiderat punctul de vedere, în sensul opiniei majoritare⁴.

4. CARACTERELE DREPTULUI PENAL

Caracterele dreptului penal rezultă din specificul relațiilor de apărare socială care îi revin spre reglementare. În această privință nu există unanimitate, însă majoritatea autorilor⁵ reține ca trăsături specifice ale dreptului penal: autonomia, unitatea și caracterul de drept public.

Alți autori⁶ rețin pe lângă primul și ultimul caracter, cel subsidiar și selectiv al dreptului penal, având în vedere și opiniile exprimate în doctrina juridică străină.

4.1. Caracterul autonom al dreptului penal

Autonomia unei ramuri de drept se justifică printr-un obiect propriu de reglementare și a celorlalte criterii complementare⁷, cum ar fi un conținut propriu format din ansamblul normelor care constituie conduita în vederea apărării valorilor sociale, prin norme prohibitive sau prin norme onerative.

¹ M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Chemarea Iași, 1999, p. 9.

² V. Dongoroz, *op. cit.*, p. 28; C. Bulai, *op. cit.*, p. 3; C. Mitrache, în colab., *op. cit.*, p. 8; A. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 3.

³ I. Oancea, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 15.

⁴ I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1994, p. 8.

⁵ C. Bulai, *op. cit.*, p. 10-14; C.C. Mitrache, în colab., *op. cit.*, M. Zolyneak, în colab., *op. cit.*, p. 10-14; V. Păvăleanu, *Drept penal general*, ed. a III-a, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p. 14.

⁶ F. Streteanu, *op. cit.*, p. 8 și 9.

⁷ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București 1996, p. 243.